

DIRUDUNAK

Ni neuk (erderaz esaten dan lez, astoa aurrean uxatu ez daiten) Etarrekaz berba egiteko garai bi cuki dodaz, neu billatzen ibilli barik aurkeztu jatazanak, berz. Nun eta zelan?

Entzun Bilbon bizi nintzanean lau urtez joaten nintzan Portugalete'ra. Euzkeraz Mezea esaten ta Ebanjelioa irakurria gero onen azalpen labor bat egitera. Zeregin onetan lau urte egin nebazan esan dodanez Zubi osapatsu (no hay en España lere...) dingillezkea igarota Lekaime Kolejoaren eleizatxura elduteko kilometro-erdi bide Bilborantzako erriko Udaletxea dago. Emen asten da aldatz bat ara kolejora sartu baiño lenago. Bein baten aldatz ganean egoan gizon gazte sendokote bat mutil koskor batzuek inguratirik. Nor zan bular agirian iragarki batek esaten eban. Agurtu neban ez dakit euzkeraz ala erderaz, ikusirik berak ez ekiala euzkeraz, esanez: "Pero vosotros los Etrras qué vida más difícil la que os lleváis"!... Egun atan udaletxetik igarotcan, berba egin neban an egoran Udaleko ertzañekin, augaitik Etrarrak iñostan: Apaiza —por qué has hablado con ése... no me acuerdo qué calificativo le endilgara. No comprendes que yo como representante de Cristo, sin hacer ninguna discriminación, con todos debo hablar por igual?... —Bueno, apaiza.

Beste baten txadonera Mezea esaten niñoayala, batzokitik urtenda, nun Meza eurrez ordu bat egoten nintzan Euzkerea irakasten, nire ondotik igaro zan Etar bat (ez dakit lengo garaian nigaz berba egin eban berbera izango zan); eta neuri begiraturik zearretara, neuganatuaz esan eustan: Apaiza, ya sabemos que tú andas contra el batua. —No hombre, no es así. Lo que me preocupa a mí es que no se proteje en Bizkaia nuestro Euskalki. Y si no lo protegemos, aquí desaparece el Euzkera. El Gobierno Vasco, la Radio, la Televisión están de consuno ahogando el vascuence en Bizkaia. Nunca ha llegado a tus oídos la afirmación del gran escritor euskaldun Kerexeta de que el batua nos ha hecho más daño en nuestro idioma que los 40 años de la Dictadura de Franco. Además, yo vengo aquí a Portugalete a que me entiendan el vascuence Bizkaieraz, que, como es natural empleo en la Misa y explicación del Evangelio. Y el batua con su gipuzkera osotua embrolla mi labor. —Está bien, apaiza. Y así nos despedimos. Gero jakiten dogu Euzkadi'ko biztanle danok antzera, Etraren egitadak. Oraintsu, Athletiko'ren Buruzagi Guzman jauna oratu egin eban, ta geroago emon egintza orren errazoi-zegaitia: Euzkadi'tik aldendu gura ebela Kapitalismo ta Oligarkia. Eta nik neurekautan oldoztu edo asnaurturik Etraren egitasmoa, olan gogarten neban: Baiña gure anai Etrarrak egingo leikie ori, jakitez Sorkalde'ko Ekonomi guztiaren oñarria Kapitalismuan datzala? Prantzi ta España'ko Laterri Sozialistak, gure askatasunaren arierioak,

curak be dabiltz Kapitalismuaren aurka, eta eurak alizate andia cuki arren ez dira gauza orretarako, zelan lortuko leuke ori Euzkadi askatuak? Nik diñot...

Irlanda'ko aldizkari baten arpededun naz. Abendua'ren illean urten zanak idazlan sakona ekarren niri asko ausnartu eragin custana, ta andik neure gogaeran sartu zirean gogamen oiñarrizko sakon batzuk. Atsegin jat Etrari eskeintzea filosofu adimen argi euretario ainbat diralako.

Ydazlanaren idazpurua au da: Zegaitik gara ain diruzale ta andi-zale? idazkiak Protestante-Etikan ta Kapitalismu-Espirituan erakusten artasun sumagaia setu ta beteteko baiño. Besteguzur-antz prádoxa ikusten zan: atsegin berezkoaren zeatz galeraztea (Estoizismo ta Budismo) antzera.

Nundik sortzen zirean aurkako joera oneik?

Gizarte goratatze geiagi eukitearen gurariaren onarri ta norabidea Sorkaldean aurkitzen dogu gogo larri-une krisisa Kalbinismuak eraginda. Bere sustraia atzeraldal salbameneren ziurtasunari ezezkoa Katolizismo aoz-aozkoan sustertzen zana "barruzko bakartasunaren itzelezko" artega estu-aldia" Sinistedunak ezin egon leitekezan ziur betiko oñazetan inpernurako galdurik Urtenbide, askebidea non? Gogorapen samiezkero au alden du bear eban lanean ta bizitza garbi ta pekatu bakoan ibilliz. Onelan sortzen zan mundu zabaleko azetika kristiñau jardura.

Weber'ek deituten eutson agerkaria bere berarizko aolku onurakaz: ukatu, urrundu ezbearrezko berbak ta gurari uts alperrekoak; ur da aldía. Ebanjelioko trebetasun Parabolak diñosku deukonari geiagi emongo jakola, ta gitxi euki czkero, gitxitxu ori be, kendu egingo jako. Esakun done onek, txarto ulertuta, sortu eban Barri Onaren asmoa zala Jainko Berak Liberalen ekonomiku esaera. laissez —faire, batezten eballa.

Weber'en irakatsi au ain argitsua izan arren kapitaldirutza egitearen aldi-ari batena ulertzeko gaurok gizarte jardunean, itaunketa barriak sortuteko bakarrik balio dau. Orain Sorkaldeko geienentzat, agiriz Jainkoa bakarrik ilda ez dago, baita iñoz ezta egonik be, nondik ataraten dabe arnasean, indarra curen arazo ta zeregietan ondore on, adur alabear, zorion pozezkoa eukiteko? Zegaitik Kennedytarrek ta JRskock Aberri gustien Teleikuskin ta izparingietan satza lez milloi milloiak irabazki egin bear dabe? Eurok curen aberastasunean kristiñau jardura aszetismuan bizi ete dabe? Eta Prince Andrew edo Paul Mc Cartney ixillezko bizitzak erentzen ne sortzen etc dira Kalbino edo Cromwell bizieratik, zeñentzako soñu cresiak eta Gabonetako gozo-turroak jatea, egomen-zeregin bada-ozpadako keskatsu zirean?

Orratiño Weber'en aurretikoa (premia) suntzi-erosas larienean oiñarrizko errazoi bateren bat baicztu izan dabe gizarteko gogotari geienak.

Jatorrizko kritika-esamesa aurkestean deusku Eric Fromm'ek. Bere *Sane Society*'k billatu arakutzen dau Sorkaldeko ekanduen ballotasunak, ta gexorik dagozala diño. Berentzako jazoera au industrialgintza gizartean biztanle geienak cri-kirios-neurosis gaitxean, guk nekez epaitu ta igarri geinkena bizi dira. Armi-arma sare materialismo ta norgeiagokeri indarrak antolatuta ta eratzen dauz gure bizitzak galeratzen osasunezko artu-emonak gure bear, zeregin eginkizunaz gure lagunekin ta batez be, norbere geuzaz. Nekezko korapillotsu ori orrek ez dauko bakarrik lanbakoekin ikusterik. Era ixillean ta ia oartu barik be eroso aberatsen bizitzetan, euren dirua ez eldu yakenen lan sor-

tzailletik, autsi-mautsi ingunde ta aldakuntza zenbaki kopuru orrien danbili-dantzata. Izan be, metafisika craz ulergatx egiten yaku aberaztasuna egiteko bide igaraldia: orain diru etxeren jardueran, dirua-izki jarraikiz ezta besterik elektronikoko taupadak (konputadora) zenbaitzaillearen oroimenak barruan dituanak, atzamarrakaz irakurten (sekundario) urrangoa izango da gizakientzat. Fromm'ek buruetara dakazku, diru-gosez naigabeturik dagozantzat psikoloji errazoi egiazko biotz-ikara ziurtasunaren bear-aldia, ziurtasuna bakarrean txarrestu dala. Norberaren geikuntza, aurrera aldía, Kapitaldirutzaren geikuntza edo geigarrian aldatu egin da. Fromm'ren azkenengo idaztarian, To have and to be, euki ta izan, bateratzen da psikoloji utsune onetan gizataldean, zentzukizunearn, biotz-ikaran, aldian, osasunean, maitasunean, gogamen eta sinismenean be eskuartzeko zerbait, ez poztuteko, jabetza izateko baiño.

Azken amarraldi gitxi direala, ikusi izan dira salerosketa muetaren agertzea, nun guztia norberaren nortasuna be salerosketa gai biurtzen zan zeezer eskakizuna egiteko. Laguntalde batzuk etziran gauza ardura eukiteko, ez, norbereko ez zirealako curen artucumonak besteakaz ta eurentzat ain ziztriñak ta garrantzi —ezak baiño. Izakera onek be azaldu leike zegaitik diran ardurabakoak nuklear arriskueta ta ekoloji ondamenearn, jakin arren be ta agertu curen aurrean arrisku orren bide, zertzelada, ta zeastasuna. Eta Irugarren Munduaren eskeintzak biotz-ikara gi-xiagi egiten dautse curen berbil barri urratu atzaparrada batek baiño. Orregaitik Fromm'entzat, berak iragartzen dauanez munduko txiro, ezekiena artean iraungo dau, daukien arteko gogoespiritu txiroitasuna irauon czkero. Diru zalekeria, diru-gosea gizarteko zuzentasunaren aurka obenpekatu astuna, uts-egiterik andiena Aberatzak ta entzutetsuak labankeri ameskeri, bekaizkeri gai diran bitartean diru gosearen eri-patolojia gatx egingo yaku bizi garan mundu onetik aldenutea.

Letona'k